

نقد و قف

www.ketab.ir

تقریر درس خارج
آیت الله سید ابراهیم ریی

سرشناسه:	رئیس، سیدابراهیم، ۱۳۳۹ -
عنوان و نام پدیدآور:	فقه وقف: تقریر درس خارج / سید ابراهیم رئیسی؛ تدوین مهدی شریعتی تبار با همکاری سیدابوالقاسم موسوی؛ ویراستار سیدصادق حیدری.
مشخصات نشر:	مشهد: بنیاد پژوهشهای اسلامی، ۱۴۰۰.
مشخصات ظاهری:	۵۴۸ ص.
شابک:	۹۷۸-۶۰۰-۵۳۹-۱-۱
وضعیت فهرست‌نویسی:	فیا.
یادداشت:	کتابنامه: ص ۵۴۳-۵۴۸؛ همچنین به صورت زیرنویس.
عنوان دیگر:	تقریر درس خارج.
موضوع:	وقف (فقه).
موضوع:	موقوفه‌ها.
موضوع:	اسلام و اقتصاد.
شناسه افزوده:	شریعتی تبار، مهدی، ۱۳۳۶ -
شناسه افزوده:	موسوی، سیدابوالقاسم، ۱۳۵۲ -
شناسه افزوده:	بنیاد پژوهشهای اسلامی.
رده‌بندی دیوینی:	۲۹۷ / ۳۷۲
رده‌بندی کنگره:	BP ۱۹۳/۲
شماره کتاب‌شناسی ملی:	۷۶۴۹۷۵۰
وضعیت رکورد:	فیا.

www.ketab.ir

بنیاد پژوهش‌های اسلامی
آستان قدس رضوی

فقه وقف (تقریر درس خارج)

آیت‌الله سید ابراهیم رئیسی

تدوین: مهدی شریعتی تبار با همکاری دکتر سید ابوالقاسم موسوی

ویراستار: سید صادق حیدری

حروف نگار: محمود رسولی

طراح جلد: نیما نقوی

چاپ اول: فروردین ۱۴۰۰ / ۵۰۰ نسخه، وزیری / بها: ۹۰۰۰۰۰ ریال

چاپ و صحافی: مؤسسه چاپ و انتشارات آستان قدس رضوی

بنیاد پژوهش‌های اسلامی آستان قدس رضوی، مشهد: صندوق پستی ۳۶۶-۹۱۷۳۵

تلفن و دورنگار واحد فروش بنیاد پژوهش‌های اسلامی: ۰۵۱-۳۲۲۳۰۸۰۳

www.islamic-rf.ir

info@islamic-rf.ir

حق چاپ محفوظ است

فهرست مطالب

۱۱.....	سخن ناشر.....
۱۳.....	مقدمه.....
۱۴.....	پیشگفتار.....
۱۷.....	فضیلت وقف.....
۲۰.....	تعریف وقف.....
۲۴.....	صیغه وقف.....
۲۵.....	۱. اعتبار صیغه و مبرز لفظی در وقف.....
۲۷.....	۲. الفاظ صیغه وقف.....
۲۹.....	۳. عدم اشتراط عربی بودن و ماضی بودن در صیغه وقف.....
۳۱.....	لزوم قصد عنوان در وقف مسجد.....
۳۳.....	معاطات در وقف.....
۳۶.....	وکالت در وقف.....
۳۸.....	وقف فضولی.....
۴۰.....	اعتبار قبول در وقف.....
۴۸.....	قصد قربت در وقف.....
۵۴.....	شرایط وقف.....
۵۴.....	اعتبار قبض در وقف.....
۶۴.....	قبض در اوقاف عامه.....

۶۵.....	قبض در وقف بر اولاد صغیر.....
۶۷.....	استثنائات اعتبار قبض.....
۷۰.....	فوریت در قبض.....
۷۲.....	بطلان وقف با موت واقف قبل از قبض.....
۷۴.....	شرطیت و اعتبار دوام در وقف.....
۷۵.....	ادله شرطیت دوام در وقف.....
۷۸.....	ادله قول به صحت به عنوان حبس.....
۸۰.....	وقف منقطع الآخر.....
۸۸.....	زوال ملکیت واقف در وقف مؤبد.....
۹۳.....	قسمی دیگر از وقف منقطع الآخر.....
۹۴.....	وقف منقطع الاول.....
۹۸.....	شرط بازگشت وقف به واقف در صورت نیاز.....
۱۰۳.....	شرطیت و اعتبار تنجز در عقد وقف.....
۱۱۲.....	وصیت به وقف.....
۱۱۴.....	شرطیت اخراج واقف از وقف.....
۱۳۰.....	شرط ادای دیون عرفی و شرعی از عین موقوفه.....
۱۳۷.....	صحت شرط استفاده مهمانان و رهگذران از ثمره وقف.....
۱۴۳.....	وقف عین مستأجره.....
۱۴۶.....	جواز انتفاع واقف از وقف عام خود.....
۱۵۲.....	شرایط واقف.....
۱۵۲.....	۱. بلوغ.....
۱۵۷.....	۲. عقل.....
۱۵۹.....	۳. اختیار.....
۱۶۳.....	۴. محجور نبودن.....

وقف کافر.....	۱۶۶
شرایط مال موقوفه.....	۱۷۰
۱. عین باشد.....	۱۷۰
وقف مشاع.....	۱۷۴
۲. مملوک باشد.....	۱۷۶
۳. داشتن انتفاع حلال با بقای عین.....	۱۸۰
۴. قابل قبض باشد.....	۱۸۲
۵. متعلق حق غیر نباشد.....	۱۸۴
وقف پول (درهم و دینار).....	۱۸۶
وقف اموال دارای منفعت بالقوه.....	۱۸۹
وقف مال برای انتفاع از برخی منافع آن.....	۱۹۱
اقسام وقف (خاص و عام).....	۱۹۳
شرایط وقف خاص.....	۱۹۴
صحت وقف عام با امکان وجود موقوف علیهم.....	۲۰۰
شرایط موقوف علیه.....	۲۰۳
۱. معین بودن.....	۲۰۳
۲. مسلمان بودن.....	۲۰۶
وقف بر کافر.....	۲۰۶
۳. حرام نبودن موارد موقوف علیه.....	۲۱۹
وقف بر عنوان فقرا.....	۲۲۴
وقف بر عناوین محصور و غیر محصور.....	۲۲۷
وقف بر فقرای قبیله.....	۲۳۱
وقف بر عنوان مسلمانان.....	۲۳۶
وقف فی سبیل الله.....	۲۴۳

مقدمه

الحمد لله رب العالمين و صلى الله على رسوله محمد وآله الطاهرين سيما بقيّة الله في الأرضين أرواحنا فداء

در ایامی که توفیق بزرگ خدمت در آستان ملائک پاسبان حضرت ثامن الحجج عالم آل محمد ﷺ امام رئوف علی بن موسی الرضا علیه افضل التحية والثناء با حکم رهبر معظم انقلاب اسلامی حضرت آیت الله امام خامنه‌ای مد ظله العالی نصیب و رفیق این بنده حقیر شد، در کنار این خدمت و نوکری و انجام وظایف و مسئولیت‌های مربوط به آن، توفیق حاصل شد که مباحثه‌ای فقهی با حرکت و حضور جمع زیادی از طلاب و فضایی محترم حوزه علمیه مشهد برگزار نمایم و با توجه به خدمت در یکی از بزرگ‌ترین نهادهای موقوفاتی جهان، یعنی آستان قدس رضوی این مباحثه به طرح مبحث وقف براساس کتاب تحریر الوسیله امام خمینی رحمه الله اختصاص یافت. این مباحث را حجة الاسلام کشاورز ضبط و پیاده و حروف چینی کرد و سپس جناب حجة الاسلام والمسلمین شریعتی تبار، مدیر محترم گروه فقه و اصول بنیاد پژوهش‌های اسلامی آستان قدس رضوی کار تدوین، تنقیح، مستندسازی آرا و اقوال فقیهان و احادیث و روایات را برعهده گرفتند و اثر حاضر فراهم آمد و به چاپ رسید. از جناب حجة الاسلام والمسلمین آقای شریعتی تبار و همکارشان جناب آقای دکتر سید ابوالقاسم موسوی تشکرو سپاسگزاری نموده و از عزیزانی که این اثر را مطالعه می‌کنند، خواهانم کمبودها و نقایص آن را به دیده اغماض بنگرند و البته این جانب را از نظرات علمی خودشان بهره‌مند سازند.

غفر الله لنا ولكم والسلام علیکم ورحمة الله وبرکاته

سید ابراهیم رئیسی